

ACC. N:R. 52511-22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland.Kalmar län. Upptecknat av: H.Fernholm.
Härad: Tunalands Adress: Uppsala.
Socken: Misterhults. Vinö. Berättat av: Skeppar Olofsson.Vinö
Uppteckningsår: 1935 Född år i

VINÖ

Uppteckningen rör fiske

Fiskevatten var intet annat än havet. I en insjö på ön försökte man en gång plantera in rudor, men det misslyckades. — Där funnos abborrar men av ett annat slag än de vanliga, mörkare till färgen och liksom med en knöl på ryggen.

Fisket som
näring.

Alla hade jordbruk, kor och får till husbehov, men fisket var det förnämsta. -Förr i tiden sålde man ål till Kalmar och Karlskrona, men sedan kommo de tyska åluppköparna. Fem åbor hade egna skutor, av vilka den största hette "Atlantic". De lastade så där en 15 till 16 ton. Utom fisk avyttrades även potatis ända till Stockholm. De unga gingo förr i tiden till sjöss mera än nu.

Varje höst gick man till Linköping på strömmingsmarknad.

Bebyggelse.

Bebyggelsen varrr förr ungefär som nu, byggnaderna äro dock något moderniserade. O. hade en gång gjort en "schiss" av den gamla byn, som han skickat till släktingar i Amerika.

(O. är konstnärligt anlagd och en händig träsnidare!)

Man har än i dag liksom förr byman(ej ålderman), som Organisation.
handhar byns räkenskaper och gemensamma handlingar. I år är det fiskaren
Gottfrid Kjellgren, och bymanskabet gick i tur mellan gårdarna från norr
till söder. Den 1 maj skiftade man byman.

Varje gård hade sitt fiskevatten, men det turades om,
så att man bytte fiskevatten regelbundet varje år, för att det skulle bli
rättvist.

Vid fiske längre ut till sjöss brukade man övernat- Sovbodar.
ta på en home, som hette Boskär, där det stod en gammal stuga. Man låg i
stora britsar, tre man i bredd och även på golvet. Man högg virke i skog-
en och tog med sig hem.

Redskap.

a/.Fasta avstängningar saknas.

b/.Flyttbara fiskfällor:

1/.Mjårdar.Förr har man använt mjårdar eller spröttinor med innanmätet av strömming som bete för ålfiske.-
Numera användes en sådan spröttina i stället för "karsen" av garn i ryssjan för att hindra sälen och uttern att gå på ålen.

2/.Ryssjor.Ryssja användes för gädda,lake och ål.För större ryssjor användes 15-till 18-trådigt bomullsgarn, för mindre 9-trådigt.Ryssjans delar äro armarna (1-1 $\frac{1}{2}$ famn djupa),storhuset,en megadd,hatten eller smalhatten,ytterligare en megadd,samt ytterst "karsen"(rs=sje-ljud)

c/.~~XX~~.Grimnät användes vid ¹pu¹shning.Pulsning förekom mest om vintern,varvid man pulsade med en tärvel,d.v.s. en åra med en klump i ändan eller också en stång med en masurklump.

d/.Notar. ?e/Vadar. Förekomma icke.

f/. Hävar förekomma ej som självständigt fiskredskap.

g/. Krokfiske

I. Med agn.

1/. Metning bedrives ej i större skala.

2/. Ståndkrok ej heller.

3/. Pilkning av torsk förekommer. Det har därvid förekommit, att man använt rönnbär för att locka fram fisken.

4/. Långrev utlägges för ål och gädda. - Reven upplägges med påsatt bete på en back.

h/. Ljustring. Att ljustra kallades "stöje" eller "hutte" och ett ljuster kallas "hutt". - Man hade förr särskilda brandjärn med törved, därefter kommo fotogenlampor med flera pipar och slutligen karbidlampor.

Harkning. (meddelare Karl Persson å Vinö, över 60 år och son till Sven Persson) Detta fiskesätt är numera förbjudet, antagligen därför att det är ett alltför ansträngande arbete och de andra fiskarna titta snett på en, om man använder detta gamla hederliga fiske. - Det fordras stor skicklighet att föra en harka och en kraftig arm, så att man får jämna hugg.
~~En man rör~~

En man rör och en annan står i aktern med harkan. Man låter harkan gå i en jämn båge, varvid den i varje ytterläge svänges helt om så att spetsarna komma inåt. Skaftet är ofta försett med en skarp kant på insidan, för att det skall glida lättare genom vattnet. Träffar man en ål, fastnar denna ytterst på taggarna, som icke ha några hullingar, men äro skarpslipade och vassa som sylar. Nu gäller det att icke stanna, utan fortsätta i samma takt upp i båten. Man kan få flera ålar i ett hugg. Det synes inga märken på en harkad ål som på en ljust-rad, utan den ser ut som en vanlig "homål". Man harkade i hemlighet och det berättas många lustiga historier, huru man lånade harkor eller i hemlighet lät tillverka sådana.

Småland Kalmar län M. 5251 Oppst. av B. Föreläsa
Tunalands län
Misterhallsön Vinö
Oppst. 1935
Per av Skyppe afsson
Vinö

8
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Meddelare: Sven Persson, Vinö, 86 år.

Folktro.

Sven Persson och hans son hade en gång sett "ett vådeligt grannt fruntimmer med guldgult hår, som räckte ned till anklarna och ljusblå klänning". Hon gick utmed båten och tycktes liksom granska varje malja i kettingen. - Dagen därpå hade en malja brösttit.

S jörå.

När man ligger ute till sjöss och fiskar, och det skall till att bli dåligt väder, kan man få varningar. Sven Persson hade ofta fått sådana varningar. Det var en gång mitt i natten. Sonen hade övertagit vakten och Sven Persson hade gått och lagt sig att sova. Plötsligt hörde han någon, som ropade hans namn, men när han tittade upp, satt sonen och sov vid rodret. Han satte sig själv till rors och knappt hade de kommit lyckligt i land, förrän det blåste upp till ett fruktansvärt väder.

Varning.

Meddelare: Skeppar Olofsson, Vinö.

Vindmakare.

Bland fiskarna i Sandhamn i Blekinge fanns en gång en finne, som var ofärdig och därför inte kunde fiska, men så en höst skulle de iväg till Kalmar för att sälja salt sill, som de hade tagit på våren. Det var nu "Bleke" (stiltje), så fiskarna började seglen och satte ut årorna. - "Sätt ni mans segel, så kommer det nog vind!" sade finnen. Fiskarna bara flinade åt honom, och menade att det var onödigt besvär, men finnen var envis och skrek och hojtade, så till sist satte de upp seglen igen, för att slippa höra honom. Då skulle ni se, det kom en körare och båten satte fart och var snart i Kalmar, men det var bara den båten, som finnen satt i som fick vind. De andra sutto där med långa näsor och slaka segel. Kan han förklara det?

Meddelare: Skeppar Olofsson, Vinö.

Varsel vid
dödsfall.

Inte för att jag själv sett eller hört någonting, men nog har jag hört trovärdiga personer berätta om underliga saker, bl. a. mor min. Far dog, när jag var sju år gammal, men min mor levde, tills hon var över 90 år.

En dag skulle systemin i sällskap med en väninna ro över till ett kalas i en by på en av grannöarna. Mot kvällen blåste det emellertid upp och blev regn och storm, så vi voro säkra på, att de inte skulle komma hem den kvällen, utan först när ovädret var över.

Som mor nu låg där på soffan och skulle till att somna, hörde hon, att någon kom in i farstun och satte ned ett knyte.

"Tänd lyset och kom in!" ropade mor, och när det fortfarande blev mörkt, upprepade hon sina ord, gisk upp och ut i farstun. "Är det någon här?" frågade mor. Då hörde hon liksom en djup suck, och så var det alldeles tyst. I farstun fanns inte en katt.

Nästa morgon började vi bli oroliga och mor skickade ut mig och ett par till att leta efter flickorna, men nämnde ingenting om, vad hon upplevat. På vägen mötte vi också syster min och hennes väninna levande och välbehållna. De berättade då, att en "Syerske" (sommerska), som hade fallandesot, varit på väg för att sy åt syster min. Hon hade sitt knyte med sig, och hade fallit ikull och blivit liggande med halva kroppen i vattnet. När de drogo upp henne, var ho

M. 5251

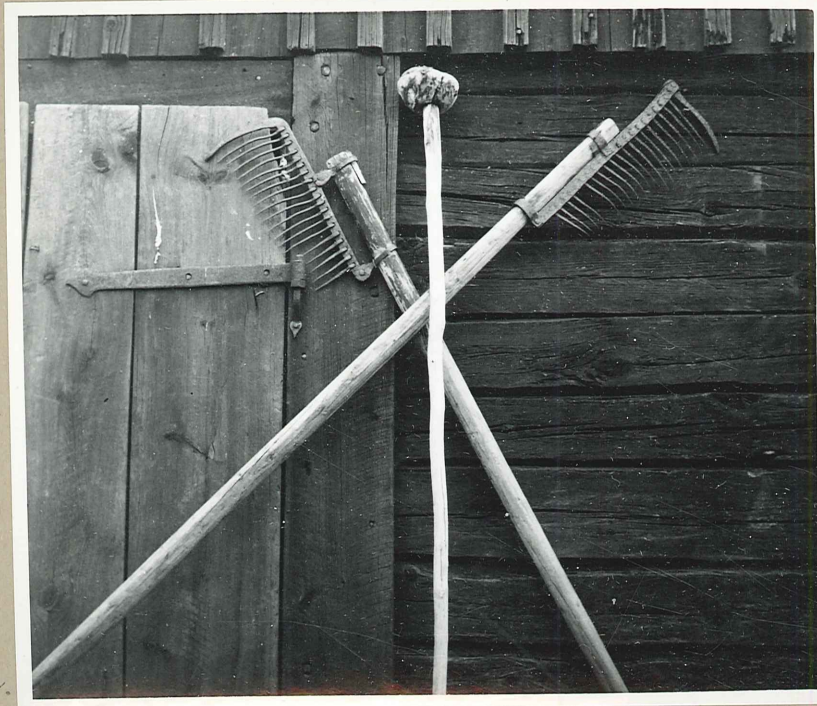
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

henne, var hon död.

Senare berättade mor sin upplevelse den natten, och då förstodo vi, att det var "syerskan", som hade varslat just samma natt, hon drunknat.

Småland
Halmstaden
Turebergs hd.
Hösterhults sn.

Vinö.

a.

VI. 10. Ålhakar och guls (kärvel) K.F.-m.

uden

med

b.

VII. Två olika sorters ålhakar. K.F.-m.

Småland.
Helmar län.
Turalands hd.
Misterhults sn.
Vinö.

VI.1. Vinö by från postbåten.

H. F.-m.

VI.2 Postbåtenes förare, Carl Persson,
som till den frejdade fiskaren, jord-
brukaren m.m. 90-årige Sven Persson
i Vinö.

H. F.-m.

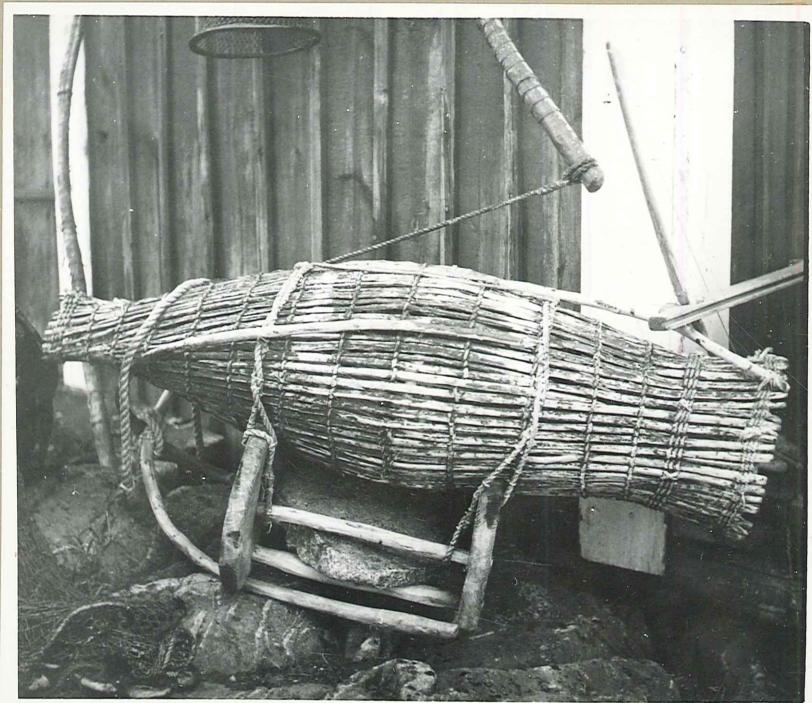
Småland
Halmarén
Tunabands hd.
Misterhults sn.

Vinö.

H. F. m.

VI. 8. Skeppar Olofssons bod med diverse
redskap för isfiske.

VI. 9. Snyttina.

H. F. m.

Småland.

Halmar län.

Tunablands hd.

Misterhults sn.

Vinö.

VI. 12. Vattenkikare gjord av en H.F.-m.
gammal smärkärna.

Småland,
Halmstad län.
Tunaboda hd.
Hälsingborgs sn.
Vina.

VII. 2 Skärbod av gammal Vinabys.

H. F.-m.

VII. 1. Tjänstbarn.

H. F.-m.

Småland
Hallman län
Tunelands hd.
Misterhults sn.

Vinö.

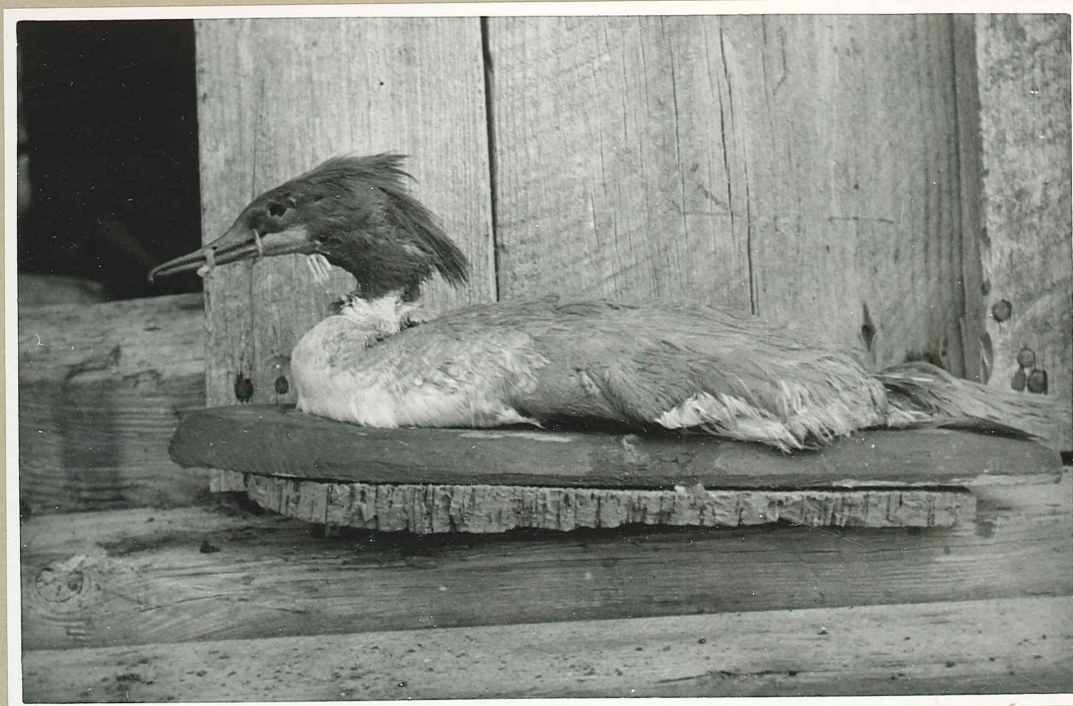
VII. 4. Nyare skötbod.

H. F.-m.

VII. 3. Äldre skötbod.

H. F.-m.

VII 6 Vätte.

H. F - m.

VII. 5. gammal shäbbod

H. F - m.

Småland.¹⁹
Thalman län.
Tunabodsd. h. d.
Hösterhults sn.

Vinö.

VII. 7. gammal skutbod.

H. F.-m.

VII. 8. Nyare skutbod. Kjellgrens.

H. F.-m.

M. 5251

Småland.
Thalman län
Tunabands hd.
Misterhults sn.

Vinö.

VII. 12. Karta över Vinö. 1810
(hos fiskaren Hjellgren.)

U. F.-m.

VII. 9. Skeppan Olofssons räderflöjel.
(O. är skicklig fräsridare,
en ny Döderhultare?)

U. F.-m.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

M. 5251

Gnåland

Halmarön

Torslands hd.

Hälsinglands län.

Vinö.

H. F.-m.

VII. 10 Hjällgrens stuga sedd från Holmen.

H. F.-m.

VII. 11. Vegetationen i Vinö. Marbällan.

Småland

Halmstad län

Tunaboda hd

Hälsingborgs m.

Vinö.

VII. 1. Skuggan Olofssons stuga i Holmen. H. F.-m.

VIII. 2. Ansikt från Vinö. —

H. F.-m.

VIII 2. Vinö